Pris: 25 öre.
26

LEFNADSTECKNING

ÖFVER

HOLS OLOF ERIKSSON

I

MALUNG

AF

J. GABRIELSSON

STOCKHOLM
FOSTERL.STIFTELSENS FÖRLAGS-EXPEDITION

LEFNADSTECKNING

ÖFVER

HOLS OLOF ERIKSSON

I

MALUNG

AF

J. GABRIELSSON
KYRKOHERDE.

STOCKHOLM
FOSTERLANDS-STIFTELSENS FÖRLAGS-EXPEDITION.

STOCKHOLM
ANDRÉENS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1896.

Hols Olof Eriksson föddes i Malung år 1836 och åtnjöt den uppfostran, som för den tiden och orten var den vanliga bland allmogen. I sin ungdom hade han såsom en stor del af det yngre släktet i Malung, både karlar och kvinnor, slagit sig på handel, s. k. gårdfarihandel, en näringsgren, som ännu blomstrar inom denna socken. I sällskap med en kamrat och kompanjon vandrade han omkring i bygderna, mest i Värmland och Norge, med sin tunga lädersäck på ryggen ur gård och i gård. Det var under en sådan handelstur till Värmland och Norge, som Olof fick sin första andliga väckelse. Det var sommaren 1853. Bland folket i Värmland gick den sommaren ett tal om, att den yttersta domen då skulle inbryta, och så visst var det, att till och med dagen var angifven, när denna världen skulle sluta. Detta tal vann stor tilltro bland allmogen och gjorde icke så litet intryck på folket. Hvart vi kommo — följande lefnadsteckning är skrifven efter Hols

Olofs egen muntliga skildring af sitt lifs växlingar, en kort tid före sin död — talades därom, och det var tydligt, att tanken på domen verkade stor oro hos många. Äfven jag var invärtes uppskakad vid tanken på denna stora dag, om jag ock i det yttre låtsades om intet. För en min syster, som var bosatt i Karlstad, uppenbarade jag min inre oro och ångest öfver det allvarliga, som förestod. Härtill svarade hon endast detta: »Huru kan du, som skall vara så beläsen, låta förskräcka dig af något så enfaldigt prat som detta? Säger icke vår Herre, att om den dagen och om den stunden vet ingen, utan min Fader allena.» Jag vardt häraf lugnad. — Sedan nu den för domen föresatta dagen gått förbi, som alla andra dagar, var det ock förbi med min gudsfruktan för den gången, och jag tänker visst det gick så äfven med andra. Dock skulle det ej dröja länge, förr än jag, den 17-årige ynglingen, skulle blifva allvarligare gripen.

Från Karlstad styrde vi vår färd mot norska gränsen. Ju närmare vi kommo Norge, desto mer hörde vi talas om den i Norge utbrutna religiösa »galenskapen», till hvilken hörde bland annat den nyheten, att lekmän predikade. En stark andlig rörelse pågick bland befolkningen i de trakter i Norge, som lågo närmast svenska gränsen, en frukt af Haugianernas verksamhet. Då denna rörelse i Sverige ansågs för en villfarelse, varnade folket oss för att gå in i Norge.

Äfven vi kunde blifva förvillade, sade de. Det var i Glafva socken man särskildt varnade oss för den norska galenskapen. Man hade måhända märkt, att vi hade allvarligare tendenser, än hvad fallet i allmänhet var med gårdfarihandlande. Som jag hade sinne för musik, hade jag från barndomen lärt mig spela viol och plägade för den delen föra med mig detta instrument på mina handelsresor. Men nu vid tanken på hvad som varit, och hvad jag hörde, som ju allt rörde allvarliga ting, hade jag föga lust att spela viol. Emellertid aktade vi icke folkets varningar för Norge. Till Norge alltså.

Våra sinnen hade genom detta tal och genom alla varningarna kommit i en viss spänning och undran. Vi talade med hvarandra därom under vägen och voro öfvertygade om, att allt var bara villfarelse. Vi uppgjorde ock vår plan till själfförsvar mot alla andliga angrepp, hvilken plan var följande. Då jag menade mig bra nog känna skriften, skulle jag därmed nedgöra de villfarande, och min kamrat skulle »dyfla ned» dem med svordomar. Detta skulle bli vårt försvar! Vi begåfvo oss så in i den norska Östmarken till en bygd, Söle benämnd. Det dröjde ej länge, förr än vi kommo i beröring med allvarligt sinnade människor. Dessa voro dock mycket lagiskt sinnade och ansatte oss oupphörligen med, att vi skulle omvända oss. Min viol var dem ett tecken till, att vi voro världens barn.

Jag disputerade med dem och höll modet uppe i det längsta. "David," sade jag, var ju en gudfruktig man, och han spelade och flere med honom; violen gjorde väl ej något ondt." — Vi voro i alla fall oomvända. Min vän och kamrat M... försökte på sitt vis, beklagande sig, att vi ej fingo vara i fred. De uppmanade oss att se efter i skriften. Den menade jag mig ha bra nog reda på. Trött på de ständiga anloppen, sade jag till sist: »Ut härifrån till folk, som vi kunna umgås med.» Min kamrat, som var af ett mera vekt sinnelag, kom fram med det förslaget, att vi ju kunde undersöka, hur saken förhölle sig, hvartill jag i stolt självkänsla genmälde: »Det skall du litet begripa.» Under detta stolta mod låg dock en stilla undran, huru det i själfva verket kunde stå till med oss, och jag var ej obenägen att företaga en undersökning. Denna blef dock icke af någon mera ingående art. Söleborna gingo ej heller in på lifvet med oss, det första och sista för vår omvändelse var: »Kunnen I icke bränna upp violen?» Min kamrat tyckte ock, att det kanske vore bäst, att vi brände upp honom, han gjorde oss numera hvarken glädje eller nytta. »Nog kan jag bränna upp violen», svarade jag, »men då får du betala honom.» M... kom då med det förslaget, att vi skulle dela förlusten, som ock rätt var. Huru de höllo i med sitt tal, kastade jag verkligen violen i elden. Detta gjorde jag icke därför, att jag var

öfvertygad om, att violen var ond, ej heller att jag blefve bättre, sedan jag bränt upp honom, utan jag gjorde det för att ändtligen blifva kvitt det ständiga gnatet på mig för violens skull. Nästan i hvarje stuga var folket gripet af samma andliga rörelse, och öfver allt samma anmärkning mot instrumentet. Det var emellertid nu borta. Äfven jag var i mitt inre ganska upprörd. De ständiga angreppen, den lagiska bundenheten, den andliga tyngd, ja nästan dysterhet, som öfver allt mötte min ande, gjorde på mig ett ganska vemodigt intryck. Jag kom i en dyster stämning och kände mig icke alls tilltalad eller dragen till ett sådant lif.

Men Gud, som allting ser och vet, han kände äfven hvad jag behöfde, och han som allting leder, han styrde ock min väg så, att jag på denna resa och i min ungdomsvår, då sinnet står öppet och allt var känsligt för allvarliga intryck, skulle äfven få känna en fläkt af evangelii fria ande och af den värme och salighet, som han skänker ett människohjärta. Saken tilldrog sig på följande sätt. En dag under vår vandring inbjödos vi af en kvinna att komma till hennes hem. I hennes ögon lyste den frid, som öfvergår allt förstånd. Synen och tilltalet grep mig djupt, den blicken hade något förunderligt med sig. Då för mig stod som visst, att det andligt sinnade folk vi hittills kommit i beröring med icke hade det riktigt i fråga om salighetens väg,

enär gudaktigheten gjorde dem tungsinta — annorlunda kunde ju ej heller vara med ett folk, som trälade under lagens ok — så antogo vi kvinnans inbjudning. Vi följde alltså med henne till hennes hem, som bar namnet Fagernäs. Där stannade vi i flere dagar. Här gick det annorlunda till än på de ställen, där vi förr varit. Här lästes Guds ord, och det märktes, att de trodde ordet, och att det gjorde verkan i deras hjärtan, här bådo de i alla rum, ute och inne, här gick det andligt till, här sjöngos friska andliga sånger, och oss bevistes en förunderlig kärlek. Det var glädje och lif i detta hem. Att vi här skulle finna oss väl och fingo våra hjärtan sällsamt tilltalade — vi hade kommit som i en annan värld — det är ju alldeles naturligt. Min kamrat vardt ock så underlig till sinnes, att jag nästan kände mig orolig för honom; han ville bara vara ensam. När jag hörde deras brinnande böner, huru de talade fritt, öppet och förtroligt med sin Gud som med den bäste vän, huru underligt för mig, som jämt tänkt mig Gud så hög och majestätisk och så långt borta! När jag hörde dessa förtroliga, brinnande böner, då tänkte jag: den som kunde bedja så där. De uppmanade mig att bedja, men huru skulle jag bedja! Jag kom i en förfärlig vånda. Jag hade ju bevisat mig som en skriftklok, men — kunde icke bedja! Jag var främmande för Gud, och jag skämdes för människorna! Dock skulle jag

ju försöka. De manade mig oupphörligt därtill, då de förstodo min inre vånda och visste, att när hjärtat utgjutit sig i böner, plägar någon förlossning följa. Jag minnes än i dag hvad jag bad, så djupt inpräglade sig intrycket från denna stund i mitt lif. Jag kunde ej säga annat än detta: »Herre Gud, hjälp mig». Detta var allt, hvad jag kunde säga. Jag skämdes efteråt för min eländiga bön, och jag hade ej kunnat få fram mer, om man velat taga mitt lif, så kände jag det. Dock den bönen hördes till himmelen, hördes af Fadrens öra, och den har — Gud vare lof — uppfyllts: Gud har hjälpt mig. Då vi nu ändtligen skulle lämna Fagernäs, var jag fullt besluten att bli en annan människa. Men huru underligt vände sig nu icke allt.

Så fort vi lämnat Fagernäs, grepos vi båda af ett förunderligt och oförklarligt lättsinne. Det var, såsom om en ond lättsinnets ande hade besatt oss. Vi började båda att skratta, och jag skrattade så, att jag aldrig i mitt lif har skrattat hvarken så mycket eller så godt, som jag då gjorde. När vi nu sågo tillbaka på hvad som passerat, tyckte vi det vara allt så barnsligt och dumt. Det föreföll oss, som om vi vaknat från en skön dröm, som om vi varit inne i en förtrollad luft, men nu kommit ut ur eller igenom denna zon. På F. hade vi varit i tre dagar för att bli andra människor, och vi hade begynt tro, att så äfven var, men nu, när vi kommit därifrån, voro vi oss

fullkomligt lika som förut, vi som börjat tro oss ha blifvit förvandlade! Vi kommo in i en stuga för att sälja bordsknifvar, men voro båda så fulla med skratt, att vi icke kunde reda oss. Folket förundrade sig naturligtvis öfver oss, och ryktet därom kom till Fagernäs. Våra vänner i Fagernäs, som hoppats något annat om oss, grepos naturligtvis af en stor bedröfvelse och kunde knappast tro hvad de hörde. Två personer därifrån kommo ock efter oss, hvilka frågade, om ej »gutterne» ville vara snälla och komma med tillbaka. Med ens var det nu slut med allt skrattande. Detta sammanträffande kändes åter som ett nytt uppvaknande. Men hvad skulle vi göra — skulle vi fortsätta eller vända om? Trots det ljufliga vi varit med om i Fagernäs låg dock något af bundenhet däröfver, och vi tyckte oss åter hafva kommit i frihet, hvilken frihet åter dock icke heller kunde tillfredsställa våra hjärtan. Genom Guds underliga ledning föll vårt beslut så, att vi vände om och kommo åter till Fagernäs, där vi nu stannade i flere dagar. Att Guds Ande här ledde våra tankar, det står för mig alldeles klart; ty hade vi ej kommit åter till Fagernäs, hade vi ju kunnat förgäta och förakta alltsamman. Det är mycket i vårt lif, som för oss ser ut som en slump eller en tillfällighet, men är den himmelske Fadrens kärleksfulla och visa ledning med oss för att vinna det mål, han föresatt oss.

Till Fagernäs återkommo vi mycket allvarliga och djupt gripna. Vårt lättsinne stod för oss som en gåta. Här började nu en mera på djupet gående själf- och syndakännedom. Jag blef en otroligt stor syndare. Hela mitt lif låg för mig som en uppslagen bok och öfver allt — bara synd. Den kunskap och förmåga jag förut trott mig äga var med ens liksom bortblåst. Ur mitt hjärta flödade synd på synd, och jag kunde ej hindra det. Allt var synd. Det gick så långt, att jag tyckte, att jag syndade, när jag spottade. Någon förlossning och evangelisk frihet funno vi dock icke här. Vi beslöto oss nu för att resa hem och att sluta med vår handel. Då det var synd för oss att taga något slags vinst, det var ju syndpenningar, så återstod intet annat än sluta med denna handtering. Vid afskedet sade oss våra norska vänner, att om vi skulle få det för svårt hemma, skulle vi få vända åter till dem och bo där. Oss var bevisad den största kärlek, och det var icke utan en djup inre tomhet, vi skildes från våra vänner i Fagernäs. Tilläggas bör, att vi under vår vistelse i Östmarken hade åhört tvenne norska lekmannapredikanter, bröderna Ola och Hans Kasa.

När vi nu vandrade hem till vårt land igen, uppfylldes vi af underliga känslor. Hvad skulle vi göra, hvad säga? Vi voro odugliga till handel, och till hvad voro vi skicklige? Vi gingo mot en ny tid, det kände vi båda. Bland våra

hemmavarande skulle vi framstå som andra människor! Huru skulle vi kunna hålla ut? Hvad skulle häraf blifva? Att släppa hvad vårt samvete och hjärta omfattat som evig sanning det kunde vi icke, ej heller förneka hvad vi erfarit och känt.

Att i den tiden — i början på 50-talet — stora ting förbereddes, veta vi. Det kändes ock då, som om något legat i luften. Nästan öfver allt, där vi färdades fram, voro allas sinnen uppfyllda med en oro och liksom antändbara, det var liksom födslosmärtor till en ny utveckling. Såsom på vår bortresa vi öfver allt hörde talas om den stundande domen, så mötte oss på de trakter, vi under hemresan genomvandrade, berättelser om syner och uppenbarelser, som yngre kvinnor och mest barn hade. Det berättades stundom med tårfyllda ögon, att barn om 8 och 10 år hade sett, huru det stod till i evigheten, och kunde hålla predikningar för folkskaror om deras syndiga lefverne. Barn, försatta i detta tillstånd, predikade mot gängse syndavanor och laster, såsom dryckenskap, högfärd och lättsinne. Folket färdades i hundratal till sådana ställen och hörde under djup rörelse på dessa barns predikningar. Detta ägde rum i Finnmarkerna längs svenska gränsen, och det var ett förspel till den väckelse, som nu ock skulle inbryta öfver Sverige. Samma egendomlighet uppenbarade sig några år senare här och där i Sverige

samtidigt på vidt skilda orter. — Om dessa besynnerliga och oförklarliga fenomen också ingen annan frukt medförde, bidrogo de dock till att sätta sinnena i rörelse och på ett allvarligt sätt rikta människornas tankar på de eviga tingen och voro förberedelser till den andliga väckelse, som vid denna tid begynte här ock där i västra, norra och södra Dalarne. Dessa fenomen voro ock af kort varaktighet, och deras rum upptogs af den nu framträdande lekmannapredikan. — Ehuru folket reste mycket att höra på dessa underbara predikningar, kände jag ej den ringaste lust att följa med för att höra eller se dessa barnpredikanter. Då min kompanjon föreslog, att vi ock skulle gå med, svarade jag: »Dit komma vi aldrig», och vi reste hem. — Anmärkningsvärdt är ock, att personer på andra trakter den tiden, som voro djupt gripna af Guds Ande, aldrig kände någon lust att åhöra dessa med »predikosjuka» behäftade barn och yngre kvinnor, ehuru eljes hela hushåll dag efter dag kunde färdas långa vägar att höra och se dessa underting.

När jag kommit hem, började jag att på allvar läsa Guds ord och begrunda mitt själstillstånd. Redan i Norge hade jag fått anvisning på Hoofs predikningar, hvarför jag nu förskaffade mig hans »Strödda predikningar». I synnerhet läste jag ofta hans domspredikan för att få en djup ruelse, syndasorg och ett fullt allvar. Jag hade ock en särdeles lust att läsa högt. Jag

tyckte, att det tog bättre då. När jag läste, kom folk och hörde på. Samlingarna blefvo allt större, och snart räckte ingen stuga till. Detta »läseri» väckte mycket uppseende i Malung, och myndige män reste sig däremot. En handlande med stort anseende, hvilken varit närvarande vid en sådan sammankomst, inberättade om denna galenskap för vår aktade kyrkoherde, prosten T. Följden häraf blef, att byuppsyningsmannen fick befallning att föra mig till prosten. Med både oro och glädje motsåg jag detta möte. Men däraf blef intet, enär prosten visade mig till v. komminister H. För honom redogjorde jag för mina tankar om mig och andra samt för mitt läsande, och huru folket okalladt hade infunnit sig att höra på. Han varnade mig för mitt tilltag och erinrade mig om konventikelplakatet. Härtill svarade jag, att »jag intet vidare vore», men att jag ville läsa för folket och upplysa dem om deras osaliga tillstånd. Jag köpte af honom en bibel, och vi skildes som vänner.

Emellertid kunde icke den eld släckas, som nu begynt brinna. Vi kunde ej låta bli att samlas och läsa, det månde ta hvilken ände som helst. Tvenne allvarlige och redlige män, hvilka hade nit om Gud, kommo ock till för att bespeja oss och vårt förhållande. Vi sjöngo just då en norsk sång. Detta var i deras ögon något misstänkt. Dessa män blefvo sedermera våra

vänner, ehuru de nu icke kunde fatta oss. Läsandet fortsattes hela vintern, och rörelsen tilltog allt mer i omfattning.

Prosten T., som märkte vårt redliga nit, föreslog oss nu att blifva byskollärare, hvartill vi ock af hjärtans lust samtyckte. Efter erhållen förberedelse till denna tjänst, mottogo vi hvar sin skola. Detta var i vårt sinne. Nu fingo vi syssla med Guds ord och andliga ting hela veckan, och det på uppdrag af prästerskap och skolstyrelse! Af hvilken stor betydelse denna anställning var, har jag sedermera insett.

Så förflöt tiden, och vi nalkades påsken 1854. Ännu hade vi ej lärt känna en enda allvarlig människa i Malung, som kunde gifva oss någon ledning eller upplysning eller bidraga till vår utveckling i någon mån. Själfva voro vi ock i dunkel och ovisshet. Guds ord och samvetet voro de makter, som höllo oss uppe. Efter den första nyfikenhetens tillfredsställande hos folket kom försmädelsen och det onda ryktet, och detta gick ut öfver hela socknen. Bland annat sades det om oss, att vi kröpo under stolar för att skrapa af oss synderna. Hvart vi kommo, voro vi vidunderliga i människornas ögon. Då vi om söndagarne kommo till kyrkan, voro vi föremål för allas uppmärksamhet; »se där komma de», »se där gå de» sades det, och vi utpekades från alla håll. Detta hade den verkan på oss, att vi kände oss uppfordrade att så

mycket noggrannare hafva akt på oss ock vårt lefverne. Vi höllo emellertid ut i vårt påbegynta verk, ehuru vi ännu intet fattat af evangelii härliga frihet eller anade, hvart detta skulle bära.

Vid nämnda påskhelg inträffade en tilldragelse, som fäst sig i mitt minne. Vi vordo inbjudna till de ofvannämnda redlige männen — den ene hette Jonas och den andre Per. Där sammanträffade vi emellertid med en man, som blef oss till icke ringa hjälp i brydsamma lägen. Ryktet om oss hade utbredt sig ända till Yttermalung, ett kapellag under Malung. Där fanns i Sillerö en äldre man vid namn Lisper Jonas, en mycket barsk och rättfram gubbe, som lefde det fördolda lifvet i Gud, ett eremitlif på den tiden. Genast som vi sammanträffade med honom ställde han den frågan barskt till oss: »Är det ni, som kommit hit med den nya läran från Norge?» Förlägen öfver det rättframma tilltalet genmälde jag något undfallande: »Jag tror ej den är ny, det är den gamla läran.» Vi kommo i ett långt samtal med hvarandra. Slutligen ville han höra de norska bref vi fått från våra vänner i Fagernäs. Några af dem lästes. Gubben vardt så intagen af deras innehåll, att han blef som född på nytt, och utropade: »Jag har aldrig tänkt att få upplefva en sådan dag som denna.» Han tycktes smaka den frid, som ännu var fördold för oss.

Jag kan ej underlåta att om denne Lisper Jonas meddela ett och annat för att belysa den tidens andliga förhållanden något. På 1830- och 40-talet stod denne man ensam i denna bygd frågande efter vägen till lifvet, såsom förhållandet ock var på många andra ställen i vårt land. Ingen i närheten kunde gifva honom svar på hans själs frågor eller tända ljus i hans mörker. Han besökte församlingens präster, men fick inga tillfredsställande upplysningar, om hvad han hade att tro och göra; i stället uppstodo ej sällan dispyter, i synnerhet med prosten G., som ansågs vara rationalistiskt sinnad. Gubben Jonas var därför starkt misstänkt för att hylla villfarande läror, men han hade en så stor respekt med sig, att just ingen vågade antasta honom. Han hade emellertid hört ett rykte om en präst i Småland, vid namn S., och beslöt sig för att begifva sig, åstad för att höra och tala med honom i sin själs angelägenheter. Det var en lång och mödosam väg den tiden från Malung i Öfre Västerdalarne och till Småland. Största delen af vägen måste han tillryggalägga till fots. Ingen möda var för Lisper Jonas för tung att utstå, då det gällde att vinna klarhet i själens angelägenheter. Så mycket fick han ock veta genom sin Smålandsresa, att han förstod grunddragen af vägen till lifvet och trodde och lefde ett enfaldigt nådelif och var som en andlig eremit uppe i Yttermalungs aflägsna bygd. Ej underligt, om han

liksom kvicknade vid till lifs, då han förnam hos oss samma behof och erfarenheter, som han själf haft. Lisper Jonas var den tiden icke den ende, som vandrade så där långa vägar för att träffa någon person, af hvilken han kunde blifva förstådd, och som kunde gifva vägledning och visshet om de viktigaste ting. På många ställen i Dalarne funnos sådana sökande och arbetande själar.

Några andra tilldragelser från hans lif må jag ock förtälja, efter som de fäst sig i mitt minne.

Vid ett tillfälle, när dåvarande domprosten, sedermera biskopen i Vesterås C. O. B. besökte prosten T. i Malung, sammanträffade Lisper Jonas med honom. Jonas kom till prosten T. för att låna penningar — prosten T. hade för vana att då och då försträcka sina sockenbor penningelån, då personerna voro af honom välkända. Jonas kunde emellertid nu icke få låna några penningar, utan hänvisades att vända sig till komministern. I kapellansgården sammanträffade han med domprosten B. Prosten T. bad B. att allvarligt samtala med Jonas, enär han vore en villfarande, en »läsare». Vid det enskilda samtal, som nu fördes mellan domprosten och Jonas, berättade den senare hela sin omvändelsehistoria samt uttalade öppet sin mening om, huru han tyckte sig finna den närvarande tiden både med hänsyn till lärare och åhörare.

När Jonas slutat sin skildring för domprosten, flöto tårar ur dennes ögon. Uppriktig och rättfram som Jonas var, uppenbarade han ock sitt ekonomiska bekymmer för domprosten. Denne frågade då, hur stor summa han ville låna. »Två hundra riksdaler», var svaret. »Här får du låna af mig», sade nu den ädle domprosten och tillade vänligt: »Tänk på mig i dina böner.»

Då vid ett föregående tillfälle, under prosten G:s tid, denne hade predikat i Yttermalung öfver texten om fariséen och publikanen, och fariséen beskrifvits så, att det alldeles slog in på Jonas, går Jonas in i sakristian efter gudstjänstens slut och beder prosten vara god och komma till Jonas' hem, innan han vände åter till Malung. Då prosten kommit in, lägger Jonas fram Luthers postilla på bordet och slår upp predikan öfver dagens evangelium och säger: »Här se vi hvad Luther säger om fariséen; var god och läs. Jag tycker prosten ej vet vägen bättre till Guds rike, än jag till N., dit jag aldrig varit.» Prosten stod slagen inför denna bevisning.

En gång försäkrade Jonas prosten T., som ju var en allvarlig prästman, att den nya läran var sanning, tilläggande: »Här är mitt hufvud för denna läras sanning, om det skall vara», och därmed drog han ett drag med fingret öfver sin strupe.

Vid vårt fortsatta läsande och sjungande blefvo emellertid allt flere berörda af ordet. Det

blef här tvenne partier, hvilkas ställning blef allt mera klar och afgjord. Vi, som voro denna rörelses mänskliga upphof, kan jag säga, vi stodo ock i en underlig ställning. Genom vårt läsande, sjungande och samlande hade den uppstått, den grep allt mer omkring sig, vi voro dess ledare, men förstodo oss själfva icke på densamma; att leda den i det rätta spåret voro vi icke heller mäktiga till, visste ej heller huru detta skulle aflöpa till sist. I vårt afskilda läge, långt bakom djupa skogar, kunde vi icke heller få höra något om liknande rörelser i andra trakter. Hörde vi något af dem, som hemkommo från sina handelsresor, så var det endast afskräckande. Vi hade intet annat att göra, det insågo vi, än att fortsätta och läsa för folket. Luther och Norborg jämte Hoof voro de lärare, till hvilka vi lyssnade. Genom deras ord hade rörelsen uppstått, genom deras ord skulle den ock ledas vidare framåt. Men nu inträffade det egendomliga, att enskilda bland våra tillhörare kommo längre på den andliga vägen än vi, som voro ledare. Så t. ex. kom en gång en flicka till en mycket djup syndasorg, ja nästan förtviflan. Hon begärde vår tröst, och hennes anförvanter yrkade på, att vi, som bragt henne till förtviflan, nu ock skulle taga hand om henne. I hvilken gruflig nöd kommo vi icke! Det hade sagts, att vi voro förvillade, tänk om nu denna unga kvinna skulle bli från förståndet! Hvad

var nu att göra? Vi visste oss ingen annan råd än att taga flickan med oss och resa ned till gubben Lisper Jonas i Yttermalung. Sedan vi för Jonas uppenbarat förhållandet, säger han på en gång: »Flicka, synderna förlåtas dig för Jesu namns skull; det skall du tugga på som getterna, när de idisla, så skall du få frid.» Så skedde ock — flickan fick frid och vardt salig, och det förr än vi. Hvad skulle vi säga och tänka!

Till nästa jultid kommo tvenne norrmän till Malung att predika; den ene hette Ole Skullerud, den andre Kristian Sætre. Ole var en mycket begåfvad man och predikade väldigt i Malungs socken. Det var en underlig tid, full af jäsning. När prosten varnade för dessa själfgjorda predikanter, skref denne ene till prosten: »Johannes säger: pröfven andarne — många andar äro utgångna i världen», och omtalade, hvar de skulle predika. »Om de ock kunde göra tecken och under, äro de villfarande andar», sade prosten, men gick själf för att höra dem, och en stor del af församlingen följde med, bl. a. Prest O. J. S. Norrmannen stod upp bland folket och sade: »Luther siger, at et børn om 8 aar kan bryde sit dobspagt, daa er det väl ej for bitte att robe til eder: vänden om, I syndare.»

Prosten inföll: »Är det då de skola döpas om?»

»Langt ifra», sade Ole, »slige ha vi strid mod i Norge.»

En röst ur hopen (den ofvannämnde Jonas) frågade prosten: »Men för hvilka är det frälsaren säger, att vi skola akta oss i de yttersta dagarne, är det icke för dem, som göra tecken och under?» Då tog prosten sin mössa och gick, tillsägande norrmännen att komma till prostgården för enskildt samtal. Så skedde ock, och de lära kommit bättre öfverens då.

Allas sinnen voro nu upptagna af den frambrytande rörelsen, och hvad som på sammankomsterna sades var det allmänna samtalsämnet i huset. Hela befolkningen vardt gripen af den pågående rörelsen — för eller mot. På en sammankomst vid kyrkan infann sig prosten med konventikelplakatet, som han uppläste, och tillade vid utgången: »Jag vill ej svara för följderna, om något inträffar.» Så fort prosten gått ut, släcktes ljusen af fienderna. I mörkret söka de att gripa Kristian, men få i stället fatt på en af de sina, hvilken de i den allmänna villervallan taga för Kristian, draga honom i håret, rycka, sparka och fara illa med honom, hvarunder denne skriker allt, hvad han förmår: »Jag är ingen läsare; jag är ingen läsare!» Andra stodo utanför dörren, beväpnade med snesstörar, för att sticka dem i ryggen på Kristian. En del gingo till prostgården för att samtala med prosten, om hvad som skett, och om hvad de för sina

själars frälsning hade att göra. Prosten undfick dem vänligt, och samtalet räckte långt in på natten samt afslutades med en gemensam bön. Bland dem, som den kvällen voro med i prostgården, var Prest Olof. Sedan den stunden uppträdde aldrig prosten T. som motståndare till den andliga rörelsen i Malung. Tvärtom om. Hans nyktra sätt att behandla rörelsen, hans kärnfulla och allvarliga predikningar, hans förståndiga och allvarliga råd gjorde sitt till, att densamma, så full af oroliga och jäsande element, dock tog en så sund riktning. Till bevis på det stora förtroende, som prosten T. åtnjöt, kan anföras, att vid ett tillfälle, då de olika meningarna för och mot bröto sig mot hvarandra, Prest Olof sade: »Vi skola gå till prosten, så få vi höra hvad han säger härom.» När så prostens ord föllo till förmån för vår mening, sade motståndarne: »Ja, prosten han håller med er, han ock.»

Ett stort buller uppkom följaktligen af detta norrmännens predikande. Somliga gåfvo dem rätt, andra satte sig emot dem. Motståndarne hade ock satt sig i sinnet, att de skulle göra slut på rörelsen. Om de riktade ett rätt kraftigt slag mot norrmännen, så mente de, att de hemmahörande skulle taga sig till vara; och på grund af konventikelplakatets förbud mot sådana sammankomster, hvilket plakat var offentligen uppläst, men hvilket desse män så djärft trotsade, uppgjordes en plan för norrmännens häktande

och afförande. Den ordinarie länsmannen bodde den tiden i Lima, och Malung hade blott en v. länsman, hvilken ock var socknens folkskollärare. Lima länsman var efterskrifven; till dess han hunne anlända skulle socknens v. länsman, hvilken var rörelsen bevågen, nödgas föra ordet. Norrmännen stämdes formligen till ett sammanträde inför socknens länsman i folkskolehuset vid kyrkan. Allt var i ordning, fjärdingsmannen hade inställt sig med bojorna, hvilka han för bättre verkans skull hade lagt fram på bordet, skjuts var beställd och väntade utanför dörren. Ett i sanning spännande sammanträde, hvarvid de båda sidornas förkämpar skulle pröfva sina krafter. Mycket folk kom den dagen tillstädes. Läsarne, såsom vi nu allmänt kallades, gingo till höger, motståndarne till vänster, och norrmännen stodo midt framför bordet. Åklagarne yrkade nu på att länsmannen skulle häkta norrmännen.

»Hvad ha de då gjort», frågade länsmannen.

»De ha förvillat folket, så att det blir oenighet och strider i husen.»

»Kanske det har gått som det är förutsagdt af frälsaren: fem skola varda skiljaktige i ett hus, fader emot son o. s. v.», genmälde länsmannen-folkskolläraren.

»Om du ej häktar honom, så häkta vi dig», hotade den myndige åklagaren.

»Skall häktning här ske, så kanske vi skola börja med dig», svarade v. länsmannen, ty åklagaren var känd som en djärf lönkrögare.

Under detta bullersamma uppträde kommer den högröstade åklagarens broder in, han som var legd till skjutskarl, med frågan, om de ej komme snart, han kunde ej längre stå där och vänta med hästarne i den smällkalla vintern. Allas ögon vände sig mot den högröstade talaren vid dörren, äfven Kristian vände sig om. Med det samma får skjutskarlen ock syn på Kristian, stannar likasom bestört, tar några steg framåt, hejdar sig med de orden: »Hvad ser jag, är det ej du, Kristian?» »Jo men, är det så,» svarar han. Skjutsbonden går fram och hälsar vördnadsfullt på Kristian. På sina resor i Norge hade nämligen skjutskarlen ofta bott hos Kristian och blifvit af honom gästvänligt mottagen. Nu vänder sig skjutskarlen mot sin broder och säger helt rätt fram: »Du kunde hellre gå hem och köra mig ett lass ved från skogen, än ge dig till och angripa den här personen, för jag skall säga dig, att en tocken karl, som denne är, blir du aldrig, för jag känner honom, jag.» Från andra sidan påyrkades, att norrmännen skulle behålla sin frihet. Saken afvecklas på det sättet, att tvenne personer — Prest Olof var den ene — gingo i borgen för dem.

Under tiden hade länsmannen från Lima anländt och, sedan proceduren fått den ände sagdt

är, vänder han sig till Kristian med de orden: »Om du, Kristian, sticker din fot inom Lima gräns, så häktas du till hand och fot», hvartill Kristian genmäler: »Det skulle jag gärna göra, men jag har för tillfället ej tid».

Som norrmännen kommit utan pass, hemsändes de med tillsägelse att icke återkomma vidare utan pass, och därmed var denna tillställning afslutad.

Väckelsen pågick trots allt motstånd och grep omkring sig allt mer. Jag stod midt i denna rörelse och var, mänskligt sedt, dess upphof och ledare. Hvad skulle blifva häraf? Denna fråga trängde sig på mig allt mer och kändes allt tyngre, i synnerhet som jag själf ännu ej fått förvissning om mitt barnaskap eller hade frid i mitt samvete. Målet för rörelsen stod icke klart för mig och icke heller för någon annan af vännerna. Vi rådgjorde med hvarandra härom, men ingen kunde gifva visst besked. Det var som ett famlande på måfå. I vårt bryderi vände vi oss till Lisper Jonas från Yttermalung, hvilken vi funno äga större erfarenhet än vi, och därtill hade han en stor frimodighet. Han rådde oss att resa till Stockholm för att i denna sak tala med Fjellstedt och Rosenius, hvilkas namn och verksamhet han något kände. Af dem skulle vi få veta något visst, sade han. Vi togo rådet som från Herren och begåfvo oss ut på resa, jag och trenne andra. Det var sommaren 1855. Det

gick ej så fort den tiden att komma från det aflägsna Malung till Stockholm. Vi vandrade till fots genom Västerdalarne ned till Smedjebacken. Under vägen sammanträffade vi med en Jansson från Värmland, hvilken den tiden predikade Guds ord. Vi hörde honom en söndag, men ordets ljus var för mig fördoldt. Från Smedjebacken fortsatte vi vår färd ned till Vesterås och därifrån öfver Mälaren till Stockholm. Ändtligen framkommo vi till vår resas mål, men fingo då höra, att Fjellstedt var borta i Norrland. Detta gjordes oss modfällda, men om några timmar läste vi i en tidning, att han var hemkommen och skulle predika i Adolf Fredrik. Vi gingo naturligtvis att höra hans predikan. Han hade till text 1 Pet. 2 kap. om det konungsliga prästerskapet. Hans predikan gjorde emellertid icke vidare intryck på mig. Vi uppsökte honom och redogjorde för honom om våra förhållanden, sade honom, huru vi voro misstänkta för villfarande läror, att vi ålades att vara underdåniga våra lärares föreskrifter, och önskade få veta om vår sak vore rätt, och hvart det skulle bära härmed. Han läste för oss om församlingen i Berea och sade, att vi skulle likt denna se efter i skrifterna och pröfva allt därefter. Något vidare besked fingo vi icke.

Vi uppsökte därefter Rosenius, hörde honom predika öfver "tjänstekvinnans söner och den frias." Detta fattade jag icke, det var för djupt

för mig, men jag önskade: om jag komme därtill! Vi klargjorde ock vår ställning för honom. Han vardt mycket glad och tröstade oss med, att vi voro på rätt väg. Men han syntes oss taga saken allt för lätt och föreföll oss betänklig. Vår ovisshet vardt icke mindre. Våra missräkningar gjorde oss ock modlösa. Vi skulle nu återvända till vårt land igen med så godt som oförrättadt ärende, men dessförinnan ville vi uppsöka ännu en prästman, hvars namn vi hört nämnas, om vi till äfventyrs genom honom kunde få veta något visst. Denne var komministern i Adolf Fredrik, pastor Jansson. För att jag skulle få träffa denne man, var det — det har jag sedan dess insett — som Gud hade fört mig den långa vägen från Malungs skogsbygd till hufvudstaden. Det var nämligen hos honom, jag gjorde den stora upptäckten om min Herres Jesu Kristi verk; jag minns det som i går. Vi sutto i en löfdunge, och bredvid oss satt en herre i en gunga. Vi berättade för pastor Jansson vår historia, vår färd och ändamålet med vår resa. Pastorn märkte nog snart, att jag icke var en i Kristus frigjord själ, han förstod ock, att min egen förlossning var den viktigaste saken och skulle gifva mig ljus öfver det öfriga. Han tog därför fram Sions Sånger, slog upp boken, räckte mig den och frågade mig, om jag kände den där sången, och pekade på Rutströms sång: »*Det står: Guds Son är död*» *o. s. v.* Jag såg på

sången och läste den tyst för mig själf. »Nej, läs den högt,» sade han. Jag började läsa högt: »*Det står: Guds Son är död för alla mänskosjälar*» *o. s. v.* men just som jag uttalade dessa orden — o, underbara stund — drogs en slöja undan från mina ögon, och jag såg, att *då var han ock död för mig, för mig.* Tårarne runno öfver mina kinder såsom en ström, jag kunde intet läsa mer af sången, behöfde det icke heller nu, jag kunde intet säga, bara gråta och sucka. Pastorn trodde visst, att jag grät öfver mina synder, och begynte trösta mig så ljufligt med nådens ord, men dess mer greps jag af det nya lifvets krafter. Jag grät öfver det uppgående ljusets härlighet. I mer än två år hade jag med trängande själsbehof gått som i en tjock dimma, med ens skingrades hon, och jag såg Guds rike, jag var inom Guds rike, frälst genom ende Sonens död för mig. Jag hade vunnit mer med min stockholmsresa. än jag hade tänkt eller anat. Jag visste nu något om Guds rikes härlighet, jag visste nu, att målet med allt läsande, predikande, sjungande och bedjande är *lifvet.* Vi reste nu hem — jag salig!

Vid vår hemkomst samlades många för att höra om vår resas utgång. Jag sökte nu göra klart för dem den stora hufvudsaken, att *Jesus är "död för alla människosjälar"*, och att det är vårt lif att tro det. Detta var den skatt jag funnit, och hvilken jag icke ville byta bort för något,

i världen. I allt oklart och ovisst stod detta för mig såsom fast och lefvande och som det enda stora målet med vårt lif i denna världen. Att lära andra känna denna stora sanning, det fick jag nu som min kallelse härefter; af allt sant var detta det enda, som egentligen förtjänade bära namnet sanning, det enda i hela vida världen, som vore värdt ett lifs arbete. Genom den stora upptäckten af Jesu döds betydelse hade jag ock fått en ganska frimodig ande, så att jag kunde bekänna min tro för hvar man. Min moder kom i stor ångest för mig och min lära, och min gamle vän och handelskompanjon, som fortfarande stod kvar under lagen, tyckte, att jag fått en för lätt lära, då jag kunde säga mig hafva syndernas förlåtelse och vara ett Guds barn.

Jag fortsatte att läsa för folket som förut, men begynte ock därjämte att fritt göra tillämpningar på folket af det lästa och stundom att något fritt tala och betyga om lifvet i Guds Sons tro. Mitt läsande, talande och sjungande hade den verkan, att den ene efter den andre kom till frid och en liten förstlingsskara samlades i Malung, som visste hvad hon trodde, och hvad henne gifvet var.

Åren gingo, och vi befästes i tron och brödrakärleken samt tillväxte i Guds Sons kunskap. Här som öfver allt skulle naturligtvis denna hop sållas, luttras och pröfvas såväl af köttet,

världen och djäfvulen som genom nya läror, allt på det de rättsinnige skulle varda uppenbare. Så hemkommo några sockenbor från Stockholm ett år, hvilka ock hört pastor Jansson och genom hans predikan funnit frid. Men dem funno vi åter vara allt för fria. Min vän Mats hade ock kommit till frid med Gud, men under en resa i Värmland råkade han åter under lagen, ty det evangelium, som jag anammat, och hvilket jag nu predikade, det var ändå allt för lätt, mente han. Han sökte nu bilda ett parti, som skulle taga saken allvarligare, men han hade ingen makt mot evangelii kraft. Han flyttade sedan till Mora socken, där han antog plats som skollärare, och har sedermera ingått som predikant i Dalarnes Ansgarieförening. Jag fortsatte i samma spår, jag begynt, och hopen växte.

År 1860 bildades Malungs missionsförening, hvarigenom vi fingo en mera fast sammanslutning och enhet. Vi lefde i frid och stor inbördes kärlek och hade ynnest när allt folket, och Herren förökade församlingen med dem, som salige vordo. Auktioner höllos för att insamla medel till verkets bedrifvande, hvilka auktioner mer än en gång stego till öfver ett tusen kronor. Det var lif, det var nit, det var kärlek och hänförelse. Det var böner och sånger och en god bekännelse, allt i enlighet med kyrkans lära och ordning. När jag nu tänker på denna tid och jämför den, med hvad som sedan blifvit efter stormar och strider

om läror och ordning, så glänser den emot mig som ett Eden.

Ett missionshus byggdes för våra sammankomster, hvars make, tror jag, man den tiden förgäfves fick leta efter i hela vårt land. Och detta hus var till stor del en enda mans verk, som då hade stort nit om Herrens sak. Det kostade ock 16,000 kronor. — Jag hade börjat resa omkring som andlig talare både i Sverige och Norge, lärt känna många olika förhållanden, funnit många kära vänner och bröder. Men en tid syntes nalkas, därunder den förra friden och samdräkten skulle förstöras genom strider af allehanda art. Ty det besynnerliga är, att människan ej kan förblifva i en vunnen lycklig ställning, utan låter förleda sig att omfatta nyheter, som innehålla frön till söndring och förskingring. Satan unnar oss icke friden. Brist på tändämnen för detta ändamål har han ej heller, och här kläder han sig i ljusens änglars dräkt.

De två nya frågor, som på 70-talet gjorde sitt inträde i de svenska missionsföreningarna öfver allt, läran om försoningen och läran om nattvardsfirningen, hade äfven hittat vägen till Malung och satte äfven där sinnena i brand. På mig gjorde de från första början ett vemodigt intryck. Med den ena frågan, bildandet af nattvardsförening, var jag genast på det klara. Hon tilltalade hvarken mitt förstånd eller mitt hjärta, men jag förutsåg i stället, att hon skulle förvilla

många och åstadkomma mycket ondt. Hon låg mig så mycket emot, att jag aldrig ens har velat se, huru de därvid bete sig. Hvad jag förutsett har ock inträffat. Orsaken till hela villervallan är brist på insikt i Guds ords framställning af nattvarden och dess bruk.

I försoningsfrågan var det icke så lätt för mig att komma till klarhet. Min erfarenhet och min ande sade emot, men mannen (Waldenström) var stark i sitt tal om Guds kärlek, denna Guds kärlek, som äfven så djupt berört mitt hjärta; men att brödrakretsen splittrades det var för mig ett varsel, att här Guds Ande icke var med. Då jag till en början icke kunde få klarhet i det intrasslade talet, icke kunde följa med dit, de flesta nu läto leda sig, vardt jag i min ordning ock öfvergifven af de flesta. Mina intimaste vänner drogo sig ifrån mig. Jag stod nu åter så godt som alldeles ensam. För min egen inre strid och ovisshet, och emedan jag vardt öfvergifven af så godt som alla, måste jag upphöra med min predikoverksamhet och slöt mig inom mig själf. Rösterna måste nu ha ett annat ljud, och jag kunde icke förvandla min och kunde ej nog förundra mig öfver, huru i en vändning de fleste predikanter vordo omvända till den nya läran. Huru djupt än striden mellan lag och evangelium grep in i mitt lif, var den dock för mig ej så påkostande som denna lärostrid. Ju mer jag läste och funderade, desto mer vardt

jag i mitt inre öfvertygad om den gamla lärans eviga sanning och den nyas villfarelse, men jag förblef dock fortfarande sluten inom mig själf.

Emellertid skulle min tunga lösas äfven från detta band, och jag ännu en tid predika om min frälsare på det sätt, han behagat uppenbara sig för mig. Men detta skulle icke ske i Malung, utan på annat ställe såsom förra gången. Händelsen var följande.

Några snickare från Fryksände i Värmland hade kommit till Malung; de hade där blifvit förlossade till andlig frihet och lif. De ville nu, att jag skulle följa dem hem öfver midsommaren. Sagdt och gjordt, jag följde med. Vi kommo dit midsommaraftonen. Här sammanträffade jag — hvem kunde tro det — med min gamle vän från Norge — Ole från Fagernäs. Han bodde nu i Östmark. Vårt samtal kom snart in på det, som nu mest rörde sig inom den andliga världen, och sade han sig ha hört, att vi i Malung hade omfattat en ny och lös lära, och ville nu af mig veta, huru härmed förhöll sig. Som jag hade de symboliska böckerna med mig, var jag i tillfälle att visa honom min lära och tro. I Oles hem, dit jag inbjöds, berättade hans hustru för mig, att där var nu en ung predikant, som var fast obegriplig att predika, han kunde förklara hela Uppenbarelseboken — han var från pastor Ahlbergs skola i Örebro — och jag skulle få höra honom under följande dagens möte. Ett

stort möte var nämligen utlyst i Fryksände under midsommaren. Folk och predikanter från alla håll voro där församlade, och äfven jag skulle där predika. Men nu vardt jag af satan anfäktad för, att jag gifvit mig ut igen på denna bana, jag som nu i lång tid haft så god ro. Om jag hellre vore tre alnar under jorden, än att jag här skulle predika, tänkte jag. Hvad skulle jag här och göra? Jag kände mig mycket olycklig. Mötet skulle öppnas af den unge predikanten från Örebro. Han talade, jag hörde: ord—ord—ord utan kärna och sammanhang. Jag vardt än mer tom och olycklig, af hvad jag hörde. På folket gjorde hans predikan föga intryck, en del hade i den starka värmen t. o. m. somnat af under föredraget. Allt var andefattigt och dystert, och jag med. När han slutat, kommer en gammal gubbe, klappar mig på axeln och säger: Nu, Olof, är det din tur. «Ja så», säger jag med en djup och tröstlös suck. Nu hände mig något bland det märkvärdigaste under hela min predikotid, ja, som jag i mitt lif varit med om. Jag reste mig för att gå upp på katedern med den tanken: hvad skall jag arme säga? Jag hade ju ej predikat på så länge, jag hade nästan glömt af att predika, tyckte jag. Men hvad hände? Då jag besteg första trappsteget till katedern, kände jag blodet börja spela i mina fötter så underbart, det rusade uppför min kropp, och när jag kommit upp på katedern, tyckte jag, att

hvarje hårstrå på mitt hufvud stod rätt upp, så att jag strök mig öfver hjässan tre eller fyra gånger för att släta till håret litet.

Jag läste upp Ebr. 10: 19 ff. Som jag började att predika om friheten att ingå i det allra heligaste genom Jesu blod, kände jag mig som eld och lågor. Om jag haft tusen lif, hade jag velat gifva ut dem alla för den sanning, jag här frambar. Jesu försoningsdöd hade under den flydda, pinsamma ensamhetstiden blifvit för mitt hjärta allt dyrbarare, och nu fick och ville jag tala ut det. Från den läran hade under de senare åren människorna blifvit afvanda, hvarföre denna sköna lära smakade dem lika godt som mig. Till en början rådde, under den djupaste tystnad och uppmärksamhet, en stor spänning bland åhörarne, men sen brast det löst: somliga gräto — andra logo, somliga reste sig upp — andra böjde sig ned — allt under en underbar tystnad och stillhet. Det var, som om Anden gått fram. Hvad var det? Det var endast det gamla evangelium om Jesu blod, om förlossningen och försoningen i hans död, som åhörarne en lång tid varit afstängda från genom den nya försoningsläran. Som jag slutat, var jag samma trasa som förut, tyckte jag. Ole från Fagernäs fattar mig i armen, leder mig ut i förstugan och säger innerligen förnöjd: "Jeg er så hjertindelig glad over den trosbekjendelse, som er här framlagd denne dag, og kiender du ej, hur misstankerne — de svandt?»

»Jag kände, att jag här skulle predika Guds ord, hur det tog», svarade jag. »Nu gaar jeg ind,» fortsatte han, »och stämmer samling åt dig i morgon kl. tie paa udmarken.» — För mig var det, som om jag på nytt fått min tungas band löst att förkunna Herrens dråpliga gärningar. — Jag blef kvar där i 14 dagar. Några frågade mig, om det gick an att tro så där på nåden, så fritt och helt. Där funnos många uppriktiga och kära vänner, och jag tror det vardt en vändning i sinnena. I Värmland troddes, att vi i Dalarne fallit till de nya lärorna — blifvit Waldenströmare, som det kallades.

Detta rykte om Dalarnes affall från de gamla lärorna var icke ogrundadt. De flesta predikanter och en stor del af ledarne för öfrigt hade affallit och skilt sig från sina förra vänner i nattvards- och försoningslärorna, och i hvad som därmed sammanhänger och tagit åhörarskarorna till stor del med. Österdalarnes gamla missionsförening, som varit en fyrbåk under många år, bröts nu sönder, och en ny förening, Ansgariiföreningen kallad, uppbyggdes på de nya lärorna. Den andliga verksamheten afstannade icke, tvärtom. Den nya föreningen utvecklade en stor verksamhet, hvarvid det isynnerhet gällde att öfvertyga folket om, att det ej var något nytt, och att ingen skillnad förefanns. Emellertid funnos några här och där, om de ock voro få, som stodo kvar efter stormens härjningar,

hvilkas själsbehof icke alls kunde tillfredsställas af de nya lärarne. Dessa hemställde till de allvarliga prästerna inom Österdalarne, huruvida icke de ville anordna en predikoverksamhet med det gamla evangeliet som kärna. Så skedde ock. Öfre Dalarnes evangeliskt lutherska missionsförening bildades helt anspråkslöst i Mora, och af dess styrelse antogs jag till predikant och har verkat inom denna förening till närvarande dag våren 1894.

Att Hols Olof under sin ganska långa verksamhetstid varit med om många märkvärdiga händelser framgår af det redan sagda. Här må ytterligare några enskildheter meddelas.

Bland tilldragelser, som särskildt fäst sig i hans minne må anföras följande. I Lima hände en gång, då Prest Olof och jag — så berättar han — där tillsammans skulle predika. Jag hade uppläst Joh. 4 kap. om den samaritiska kvinnan, men när jag fortsatt en liten stund, kunde jag icke säga ett ord mer, om det gällt mitt hufvud. Prest Olof skulle fortsätta. »Här», sade han, »måtte satan ha stor makt.» Det gick sammalunda för honom, om en kort stund måste ock han sluta.

I Värmland predikade jag en gång hos en rik bonde, som ibland upplät sitt hus för andliga sammankomster. Under predikan fick en af de två unga kvinnorna, som voro i hans hus, frid med Gud. När jag sedan återkom dit, fick

jag ej predika i hans hus, utan bönestunden var utsatt på ett berg därintill. Jag predikade där öfver Luk. 15 kap. om den förlorade sonen. Därvid var den andra unga kvinnan, sonhustrun från den rike bondens hus, närvarande. Gubben, som förr hyst så många predikanter, beklagade sig öfver, att det aldrig gått honom så illa förr, nu hade han fått smittan in i sitt eget hus, dock var han med på berget. När bönestunden var slut, stannade vännerna kvar, hvarvid den nämnda unga hustrun gaf upp ett högt skrik och föll ned till marken med de orden: »Jag tror, jag dör». Jag talade allvarligt med henne för att få henne upp igen. Då ropar hon till en bekant: »Sjung den där psalmen: Hjälp mig, min Gud, och fräls min själ». Jag sade: »Sjung i stället sista versen: 'Det finns ett ord för mig så kärt'», och det skedde. Nu frågade jag henne, hvarför hon gjorde så. »Om detta inträffat, medan din svärfar varit närvarande, hvad skulle han då hafva sagt, som är en sådan fiende?» Hon svarade härtill: »Det gick som spjut och svärd igenom mig under föredraget, och jag måste stoppa näsduken i mun för att då icke skrika. Jag hade ej nu kunnat göra annorlunda, om själfva kungen stått bredvid.» Hon var dotter till den bekante björnskytten Jan Finne, hos hvilken jag nu bodde. Till honom tog jag henne nu med, och det var fröjdefullt höra, huru den gamle mannen talade ljufligt med sin dotter. Hon vardt tröstad, och

så skildes vi åt. Den där Jan Finne var en rolig och älskelig gubbe, han kom till frid, då jag var där gången förut.

Något dylikt hände ock en gång i Mora. En ogift kvinna, en s. k. »slimsa», var närvarande vid predikan. Under föredraget grät hon mycket. Hon följde oss hem till vårt kvarter och åhörde ett bibelsamtal om synderskan i Simons hus. Rätt som vi talade, ropade hon till: »Jag dör», och sprang så ut till en annan stuga på gården. Alla närvarande sprungo efter. Jag blef ensam kvar, föll på mina knän och bad innerligt Gud, att han ville hjälpa den stackars kvinnan och rädda oss från vanrykte. Då de sedan ville skicka efter läkaren, afböjdes detta, och jag fortsatte att bedja: »Herre hjälp, du kan och skall hjälpa». Klockan omkring 12 på natten kommer bud, att hon lefde och sade sig vilja tro. Det hade synts en gång, som hon varit död.

En liknande händelse inträffade 1885 i Garberg i Elfdalen, där vid en bönestund en yngling vardt så hastigt och strängt gripen af Anden, att han själf trodde, att han skulle dö. Det var en hurtig och stormande yngling. Skämtsamt och roligt ville han hafva. Han hade ock gjort sällskap till bönestunderna för att få ett tillfälle att drifva sitt gyckel med dem, som ville höra och tro. Han höll sig stilla under predikan, men vid utgången öfverfölls han af en så förskräcklig ångest och bäfvan, att han måste gripa omkring

en stolpe på förstugukvisten för att ej falla omkull. Han segnade här ned vanmäktig med de orden: "Nu är det slut med mig, ingen nåd för mig, jag är dömd till döden." Han fördes in på den närbelägna gästgifvaregården. Jag talade allvarligt med honom, och han började tro, att det fanns nåd äfven för honom. "Så har Hols Olof aldrig förr predikat," sade han. Han kom till trons frid och lefver i Guds gemenskap fortfarande.

Såsom predikant var Hols Olof Eriksson framstående och något egendomlig. Han ägde ett klart, nästan skarpt, manligt organ och ett redigt, sammanhängande föredrag. Då han själf greps af ordet, blef han så väldig både i ord, röst och tankar, att han tilldrog sig allas odelade uppmärksamhet. Det långsamt, framskridande, starkt markerade talet med sitt högst egendomliga tonfall i synnerhet mot slutet af meningarna, den säregna gestikulationen med den vänstra armen, den fasta öfvertygelsen och glöden i hans inspirerade stunder kunde aldrig förfela att göra djupt intryck på åhörarne. Det var i synnerhet då, när han kom in på sitt aldrig utnötta älsklingsämne, vår fullkomliga försoning och rättfärdighet i Kristi död och uppståndelse, som han själf tycktes blifva gripen af anden och i så stora och härliga drag framställde vår fullkomliga frihet i Kristus, att ingen förlossning behöfvande själ längre kunde tvifla på Guds nåd. Midt under dessa gripande skildringar sänkte han stundom

rösten och liksom tog den ovissa och rädda själen vid handen med det tilltalet "hör då!" för att föra henne fram till nådastolen, eller ock illustrerade han det sagda med en liten nätt och träffande berättelse, vanligen från sin egen erfarenhet, hvilken han inledde med de orden: »Det hände en gång». Och när han kom att skildra den förlossade brudens hemkomst till fadershuset, då antog rösten en vek och rörande klang.

På möten och i större samkväm var han tyst och sluten. Något blyg och försagd, gruvade han sig ofta, när han skulle predika, och när han slutat sitt föredrag, ville han helst obemärkt försvinna undan folket.

När Öfre Dalarnes Ev. Lutherska missionsförening nybildades 1883 den 31 oktober, antogos till föreningens predikanter Hols Olof Eriksson och Mats Trogen. Båda dessa hade blifvit kvar vid den gamla läran och den kyrkliga ordningen trots försök att draga dem öfver till Ansgariiföreningen. De äro nu båda saligen hemgångna, Trogen redan våren 1887. De blefvo fasta och osvikliga intill ändan. Herren välsigne deras verk med en riklig frukt på den stora dag, då vi åter få möta dem!

Hvad Hols Olof Erikssons samhällsförhållanden angår må därom anföras följande:

Hols Olof Eriksson var född i Malung 1836, inträdde 1857 i äktenskap med sin efterlefvande maka Anna Persdotter i Jägra by af samma

socken, i hvilket äktenskap han hade fyra söner och två döttrar, som alla efterlefva. Hans verksamhet inom församlingen har, förutom den förut omtalade predikoverksamheten, varit af mångfaldig art. Skollärare en längre följd af år, inlade han med sina rika gåfvor och sina ej ringa kunskaper, hvilka han förvärfvat sig genom självstudier, en god insats i den på 50-talet började regleringen af Malungs skolväsende. I själfva undervisningen torde få den tidens skollärare ha öfverträffat honom, och hundratals män och kvinnor inom M:s församling välsigna än i dag hans minne, och då hans stoft fördes till den sista hvilan, samlades vänner och forna lärjungar i tusental omkring hans bår. Utom denna verksamhet hade han uppdraget att vara god man vid landtmäteriförrättningar, nämndeman, ledamot af skolråd och kommunalnämnd, därtill omvald flere gånger. Dessutom var han en ofta anlitad förrättningsman för boupptecknigar och arfskiften m. m. I alla dessa värf visade han sin fasta och kristliga karakter och handlade alltid efter rättfärdiga grundsatser, utan dagtingan. I sitt hem var han en god make och lycklig familjefader. Med sin hustru hade han ärft en liten förmögenhet, som han väl förvaltade, hvadan han i ekonomiskt afseende var oberoende.

Till sitt lynne var han glad och lättsam, men då hans hälsa på senare tider var vacklande, nedtyngdes hans lynne, så att han vissa tider

föreföll trött och nedstämd, i synnerhet då han någon längre tid vistades i stillhet och andlig overksamhet. Det såg ut, som han behöfde komma ut för att uppfriskas. Häraf kom sig ock, att, då han en vecka före sin död blef klen och krasslig, hvarken han själf eller någon annan fäste sig vidare därvid, förrän en kort stund innan döden inträdde. Han hade gått uppe hvarje dag, men på dödsdagen hade han hållit sig inne. Han kände sig på eftermiddagen frusen, i synnerhet om fötterna. Då hans anhöriga på aftonen kommo in från skörden, hade han lagt sig men kommit i en oerhörd svettning, hvaraf de märkte, att han var allvarsamt sjuk, och fråga blef om att eftersända läkare. Efter en kort stund, under synbart svåra plågor, utandades han sin sista suck under rop på Herrens hjälp, utan föregående dödsarbete, stilla och fridfullt den 29 aug. 1894. Följande söndagsafton, den 2 sept., fördes han till den sista hvilan. Hans begrafning ägde rum i kyrkan, dit så mycket folk hade samlats som kunde rymmas. Med ledning af ps. 126 i psaltaren höll kyrkoherden Hedvall en kort dödsbetraktelse om sådd och skörd, de olika tiderna därför, gråt och glädje, tårar och jubel, allt dock till sist sammanfattadt i den stora och sköna bekännelsen: "Herren har gjort stora ting med oss, därför äro vi glada."

Några verser ur en af Hols Olofs älsklingssånger må till sist anföras.

Här syndens tagg mitt hjärta bittert sårar
Och vägens törnen stinga ock min fot.
Hvad under då, att här ur alla tårar
Min blick det goda landet skådar mot?

Här blir man ofta misskänd utaf vänner,
Ja, ofta ock af dem som närmast stå.
Ho vet dock allt, hvar ugnens hetta bränner
De fattiga Guds barn, som bland oss gå!

Jag vet ett land, där sådant ej skall finnas,
Då aldrig mera störas skall min frid.
Inom dess sälla gränser jag skall minnas
Blott som en dröm min korta pröfvotid.

— — — — — — — — — — — —

Jag längtar snarligt kasta ankar
Uti den hamn, där inga stormar gny.
O, att jag kunde snabbt som mina tankar
Hem till det kära, kära landet fly!

Framåt, I bröder, snart är slut på striden
Den är så kort, men hvilan evig är.
Och segerpalmen vinkar sen med friden
I Guds Jerusalem. — Snart stå vi där!

Från *Fosterlands Stiftelsens Förlags Expedition* hafva utkommit och finnas att tillgå hos alla Bokhandlare följande arbeten:

Några tilldragelser ur Hans Henr. von Essens lefnad, meddelade af honom själf. Häft. 4 kr. Klotband 5 kr.

Gustaf II Adolf, hans person och betydelse. Några minnesord vid jubelfästen för menige man, af kyrkoherden *Nils Lövgren.* Med illustrationer. Häft 1 kr.

Dr Martin Luthers lefverne 1483—1546. Med 20 stora och vackra illustr., af *E J. Holmberg.* Fjärde uppl. Häft 75 öre, kart. 1 kr.

Luther i sitt hem, af *Georg Rietschel.* Fritt från tyskan. Andra uppl. Häft. 40 öre.

Per August Ahlberg, *hans lif och verksamhet.* Häft. 1 kr. kart. 1,25.

Rowland Hill, *Lefnadsteckning.* 25 öre.

Komminister Anders Norell, hans lif och verksamhet Häft. 15 öre.

Minnesteckning öfver Carl Johan Carlsson, den förste svenske missionären i Kunama, med porträtt, af *Adolf Kolmodin.* Andra uppl. Häft. 25 öre.

Capadose's lefnadshistoria, af honom själf berättad. Häft. 50 öre.

Herren ser. Några drag ur pastor J. M. Ludwigs lif, af *E. v. Engelhardt.* Öfvers. från tyskan Tredje uppl. 25 öre.

James Henderson, *En läkaremissionärs verksamhet.* 40 öre.

Teckningar ur lifvet af *E. S. K.* Svenkt original. Häft. 1,25, kart. 1,50, klotb. 2 kr.

Gamla skolkamrater och deras lefnadsöden. Tredje uppl. Häft. 1,25, kart. 1,60, fint klotb. 2,25.

Bilder från Guds rike i lefnadsteckningar, af *L. S.*, Utkomna i häften *fördelade i 4 serier; de två första* innehållande 12, *den tredje* och *fjärde* hvardera 6 olika nummer med lefnadsteckningar öfver framstående personer ur den kristna Kyrkans historia.

Pris: för 1:a och 2:a serierna 1 kr. för 3:e och 4:e serierna 50 öre pr serie.